

Reményi Ede és Eger

100 évvel ezelőtt, 1898. május 15-én az Amerikai Egyesült Államokban hunyt el világhírű hegedűművésznk, Reményi Ede, akinek fiatal korától kezdve haláláig számottevő kapcsolata volt Egerrel. Írásomban erről emlékezem meg a korabeli források tükrében.

Reményi Ede 1828. január 17-én született Miskolcon. Apja, Hoffman Henrik aranyműves népes családjával az 1840-es évek elején Egerbe költözött, ahol az akkori Czukor utcában ékszerületet nyitott. A kis Ede itt végezte elemi iskolai tanulmányait. Már ekkor jelentkezett nem mindennapi zenei tehetsége, amelyre felfigyelt a főszékesegyház karmestere, Birkmann József is. A karnagy hegedűórákat adott a tehetséges gyermeknek, felhívta rá a nagy művészetpártoló érsek, Pyrker László figyelmét. Reményi 1843-ban az érseki pártfogója segítségével beiratkozott a bécsi konzervatóriumba. Az intézetben a pesti születésű Böhm József keze alá került, aki korának legnagyobb zenepedagógusa volt.

Konzervatóriumi növendékként az 1840-es évek közepén tartotta első hangversenyét Egerben, egyik pályatársával. Később lelkesen csatlakozott az 1848–49-es forradalom és szabadságharchoz, Görgey Artúr kedvenc tábori hegedűse lett. A szabadságharc leverése után emigrációba kényszerült. Útja Konstantinápolyon, Párizson és Londonon keresztül Amerikába vezetett. Innen mint hegedűművész tér vissza Európába, ahol rendkívül rövid idő alatt páratlan karriert futott be.

Kapcsolatba került a kor több kiemelkedő zeneszerzőjével. 1852–1853-ban a fiatal Brahmsot vitte magával hangverseny-körútjára. 1853-ban Liszt Ferenc weimari köréhez kapcsolódott. A következő évben rövid ideig Londonban működött, ahol a királynő megbecsült hegedűművésze lett. Ezt követően ismét Amerikába vezetett útja. Miután 1860-ban, másokhoz hasonlóan amnesztiát kapott, hazatért Magyarországra, és zenei életünk egyik központi, sokat ünnepelt egyénisége lett.

Visszajövele után több hangversenyt adott az ország számos városában. Az 1860-as évek elején jött újból kedvenc városába John Bull, angol zongorista kíséretében. A neves művészt ekkor Lévay Sándor nagyprépost látta vendégül. Ekkori fellépéséről a kiváló helyi újságíró, Szabó Ignác 1891-ben publikált hangulatos tárcájából szerezhetünk tudomást: „... nagyban megbámultuk ugyan rendkívüli előadását, s technikai ügyességét, de nagyon rossz hangulatot idézett elő bennünk az a sajátságos fellépése, hogy az ajtónyitogatásra egyszerre félbehagyta a játékot, s egész ingerületlen fölkiáltott: »Zárják be az ajtót, mert másként nem tudok játszani.« De mikor aztán elkezdte a »Repülj feccském«-et, s utána rántotta, hogy »Ezt a kerek erdőt járom én« – akkor aztán elfeledtük az előző kellemetlen közbeszólását –, s teljesen elragadt bennünket.”

Amikor néhány év múlva ismét megtisztelte Egert látogatásával, Szvorényi József neves tudóstánár vendégszeretettel élvezte a ciszterciták rendházában. Ekkori ittlétekor rendkívül felszabadultan viselkedett. Nagyon ízlett neki vendéglátóinak káposztás rétese is. A ciszterciták mulatságra invitálták ráchegy-i szőlőjükbe, ahol: „... nagy művész hazánkfia annyira jól érezte magát, hogy olykor–olykor kikapta a cigányprímás kezéből a hegedűt, s oly gyönyörű magyar nótákat penderített, hogy színünk–lelkünk csak úgy remegett bele.” – írta ugyancsak Szabó Ignác.

Reményi, az amnesztia elnyerése után, mintegy 15 évig élt Magyarországon. 1870-ben rövid ideig a Nemzeti Színház hangversenymestere volt. 1845-ben részt vett a Zeneakadémia megalapításában, majd újra külföldre távozott. Párizs és London után 1878 őszén véglegesen az USA-ban telepedett le, ahonnan már csak koncertkörutakra jött újból Európába. Így jutott el 1891-ben hazájába is.

Az év február havának 21. napján szakított időt arra, hogy a számára oly kedves Egert ismét felkeresse. A város vezetői, lelkes hívei és ismerősei méltón akarták fogadni, ezért a látogatást alaposan előkészítették. Már a füzesabonyi vasútállomáson fogadta őt Lefevre Antal polgármester-helyettes vezetésével az egriek küldöttsége. Itt köszöntötte a művészt a helybeliek deputációja is.

Érkezésének hírére az egr-i állomáson nagyszámú polgár jelent meg. A lelkes várakozók soraiban többek között ott voltak női tisztelők, a Heves megyei 1848-as Honvédegyesület

képviselői, az Egri Dalkör, az Egri Önkéntes Tűzoltóegyesület tisztségviselői és számos joghallgató. Az állomáson a város polgárainak nevében először Dusárdy József főjegyző köszöntötte. Ezt követően Csiky Sándor, a Honvédegyesület elnöke üdvözölte, nemcsak mint művészt, hanem mint olyan személyt is, aki 1848–49-ben fegyverrel is szolgált hazáját. Csiky után Maczki Valér, az Egri Dalkör elnöke szólt hozzá. Lelkes szavaiból néhány mondat: „Világhírű Maestro! Ugyanazon egri talaj, melybe művészetednek terebélyes fája első gyökérszálaít bocsájtá a múltban, azóta egy más, szintén zeneművészeti sarjat is föltáplált, az »Egri Dalkört«, mely mint ifjú növény ösztönszerűleg szívesen fonódik az erős fasudárra, hogy kedveskedjék neki lelkesedése, tisztelete, csodálata, szeretete, örvendezése, s hódolatával, üde virágaival. Ugyanezért fogadd az »Egri Dalkör«-nek szívből fakadó üdvözlőszózatát: Isten hozott! A lelkes hangulatú fogadás után Szvorényi József, a cisztercita rend egri perjelének társaságában a rendházban lévő szállására indult. A korabeli sajtó szerint: „Bevonulása alatt az utcákon egybe csoportosult népség minden lépten-nyomon élénk óvációba részesítette városunk kedves vendégét.”

A hangversenyre a nap estéjén a Kaszinó zsúfolásig megtelt dísztermében került sor, ahol Bodó Alajos, egerbaktai származású zongoraművésszel együtt lépett fel. Először Mendelssohn ismert, nagyszabású hegedűversenyéből játszott két tételt: Az Andante-t és a Finale-t. Már ezzel is forró sikert aratott, de: „A nagyközönségre természetesen a leg-lelkesítőbb hatást gyakorolták a művész saját szerzeményű dalai, melynek után zúgva harsant fel a percekig tartó, falrengető Újra.”

A műsor első része után a helybeli hölgyközönség két képviselője babékoszorút nyújtott át a művésznak, melyen ez a felirat díszelgett: „Az egri nők Reményi Edének.” A művész meghatottan köszönte meg a közönség figyelmességét. Válaszában többek között így szökö hallgatóihoz: „Nem vagyok szónok. Érzelmimnek csupán hegedűm hangjai által tudok kifejezést adni. S épp ezért minden erőmet és tehetségemet ki fogom fejezni, hogy hegedűm által köszönetemnek és hálámnak kifejezést adhassak, s a mélyen tisztelt közönség kegyeit kiérdemelhessem. Mélyen sajnálom, hogy a kényszerítő körülmények, melyek ezúttal akaratomon kívül kötve tartanak, néhány nap helyett, miként szándékomban és forró óhajtasom volt, ezúttal csak pár órát engednek meg a kedves város mélyen tisztelt közönségének körében tölthetnem. De néhány hét múlva teljesen szabad leszek, s ígérem, hogy akkor ismét eljövök, hogy Eger kedves közönségének irányomban tanúsított kitüntető szívességét újból köszönhessem.”

A művész néhány hónap múlva beváltotta ígérését. Május 22-én Budapestről jött városunkba Bodó Alajos zongoraművész kíséretében. Fellépésére másnap, 23-án, a Nyári Színkör épületében került sor. A műsor megkezdése előtt Szapáry József joghallgató saját szerzeményű versével köszöntötte a nagy művészt, majd a Heves megyei Jótékony Nőegylet nevében koszorút nyújtott át neki. Gazdag műsorából leginkább megnyerték a közönség tetszését Bihari János és saját népdalátíratái. Főként a „Repülj fecském” kezdetű dalával ért el nagy sikert. Ezt „a hálás közönség részéről frenetikus tapsok és újrázások követték.” A nagyszerű hangversenyt a Korona Szálló kerthelyiségeiben bankett követte, ahol Zalár József, a megye aranytollú költő-főjegyzője és Gáspárdy József ügyvéd köszöntötte a jeles hegedűművészt, aki honoráriumának felét galánsan a Jótékony Nőegyletnek adományozta.

Reményinek ez volt az utolsó találkozása szeretett egri tisztelőivel. Még ebben az évben visszament Amerikába. Évek múlva itt érte a halál, a San Francisco-i hangversenyterem pódiumán.

A zeneszerető egriek nem feledkeztek meg róla. A jelenlegi Dobó tér 8. szám alatti házon, ahol az 1836–1837-es tanév időszakában elemi iskolásként lakott, emléktáblát helyeztek el.

Szecsó Károly

Irodalom: Ábrányi Kornél: Jellemképek a magyar zenevilágból. Bp. 1900.

– *id. Ábrányi Kornél:* A magyar zene a XIX. szd-ban. Bp. 1900. – *Kiss Péter:* Őket idézik az egri utcanévek. Eger, 1988. – *Szecsó Károly:* Reményi Ede 1891-es egri fellépéséről, Népújság, (Eger) 1959. márc. 8.